

АЛЕКСАНДРА ЂУРИЧИЋ

БРОДСКИ У ЛИФТУ

Кола нису хтеле да упале, логично, нисам возила више од месец дана. Да сачекам мало пре него што се машим за мобилни и позовем синове у помоћ. Изгрдиће ме да сам нешто погрешно урадила, нисам имала стрпљења, возили су код мајстора, ма све је у реду само ти не знаш...

– Хало, мама, спаковала сам ти све са списка, да ниси нешто заборавила? Хоћеш новине...

– Нећу, знаш да не видим да читам, ситно ми је.

– Добро, а нешто друго...

...још не заборављам, а ти ниси кренула?

– Крећем, крећем...

Тишина у колима траје бесконачно, сачекаћу још мало, месо које сам спаковала врло пажљиво сада почиње да се топи па ће гунђати да мора одмах да га скува, не мораш мама, можеш слободно да га поново замрзнеш, таман посла, онда постаје отровно, боље да не једем ништа, у мојим годинама... Коначно, мотор забруја равномерним звуком, нисам никог морала да зовем и кренух празним улицама, необично ми је да нема гужве, трубљења, хистерије, недостаје ми све оно што представља нормалан живот.

Недостаје ми, страшно, биће ускоро две године. Његов осмех, начин на који ми је говорио да ће бити све у реду, како је праскао за ситнице, умео да се одобровољи обичном шољицом кафе, све ми недостаје укључујући и неког коме то сада могу да кажем. Не могу ником, баш ником у оном обиму који ми је потребан да се утешим. Можда је усамљен и овај саобраћајни полицајац који стоји на раскрсници и мерка ме да ли сам прешла границу година, а села за волан. Ако сада паднем на испиту и будем морала да му покажем личну карту да нисам... махинално забацујем прамен уредно офарбане косе,

подижем наочаре за сунце на шишке и намештам боље маску. Апсолутно коректна, моја животна улога. Није ме ни погледао.

Проклизила сам поред њега гледајући га испод ока, а он млад, око тридесет пет, мало угојен, незаинтересован за било шта, са мислима можда сведеним само на паузу за ручак и конзерву неког газираног пића. Или не, можда га потцењујем, можда ни њега нема ко да слуша, да му се изјада. Већ је далеко иза мене, возим дугом заобилазницом поред Саве где је никао потпуно нови град који ме неодољиво подсећа на тродимензионалне пројекције на компјутерском екрану. Све под конач и све без душе, али коме данас треба душа. Семафор је нов и чист, колико ће времена проћи док се замусави и постане нечитљив. Зашто сам негативна, непријатељски расположена спрема урбанизације, модернизације и свих осталих речи које се завршавају на -зације, осим организације, ње нема ни на видику. Ах, да, ја сам добро организована особа која је све уредно спаковала у кутије, кесице и мале завежљаје, поређала од најтежег на дну ка најлакшем, а хлеб ти се није угњечио, још је топао, а онда после кад се охлади, ако га изгњавиш... Није се изгњечио мама, на врху цегера је, мирно одговарам. И пијем кафу са њом, иако бих много, много желела да је пијем са њим, на неком обичном месту, у нашем кафеу поред реке, уживајући у мајском сунцу и разговорима који су увек отварали море проблема са новцем, око деце, око мајстора и поправки на кући, са болестима које су сустизале и претизале године не обазирајући се на све остало што нас је притискало, узимале су свој данак савршено неосетљиве на наше протесте да нисмо још спремни, да је прерано. Тражим неки прамичак тог времена на дну шољице кафе која ми је сада прејака и горка, као да свако зрнце талоба убада по један нерв сећања и чини ме тужном и остављеном. И немам коме то да кажем. Тражим још неки разлог због кога сам дошла, осим да је видим, донесем јој намирнице, питам има ли све лекове, тражим утеху у чињеници да док она постоји ја сам и даље дете, улазим у своју стару собу која је остала нетакнута, са полицом за књиге тик изнад узглавља кревета и њеном сталном стрепњом да ће ми се сваког тренутка сручити на главу, много тога се сручило, али не и књиге, правим се као да неку тражим, одређену, а само убијам време док не кренем назад изговарајући се полицијским часом.

Један сасвим танак хрбат, у златастим преливима, зар је могуће да сам овде оставила *Водени жиџ* и заборавила на њега – колико брзо си се иселила, није ни чудо – мама, то је било пре тридесет година – знам, али као да је било јуче, спаковала си одећу и узела виолончело као да бежиш... Узимам књигу са полице, фино издање на квалитетној хартији, прелива се вода венецијанских

канала преко ивице стране која је тако глатка као да је вода заиста оставила на њој свој прозачни запис. Морам поново да је прочитам, више се и не сећам реченица, само атмосфере меланхолије, заборав, страха од пролазности. То ми је у овом тренутку потребно, мазохистички. Помишљам да је Бродски умро када је био тачно у мојим садашњим годинама, цео уметнички свет је рекао – прерано, да, можда још има времена, само не знам за шта. Млад, са само тридест и две године успео је да се домогне Сједињених Америчких Држава, тог синонима раја за све који су долазили из Источног блока, из оне једне и по петербуршке собе са заједничким фрижидером и тоалетом. А онда је схватио како је то не бити нигде и не припадати никоме, чак ни својим непријатељима. Да је најстрашније бити сам, лутати. Тога сам се уплашила оног давног поратног пролећа када су ми дали визу због стипендије за постдипломске у Америци. Универзитет је био мали, север Калифорније мени сасвим непознат, тема доктората непотребна. Већали смо, мучили се, нисам могла никако да кренем без деце јер су била мала, а ти, ти си тада био спреман да останеш сам у Београду који је смрдео на барут и зло, да останеш и сачекаш док се ја тамо не снађем... Ипак нисмо били толико наивни и нисам отишла. Да ли си знао да нећу моћи или си стварно био толико несебичан, касније сам увек заборављала да те питам. Има толико ствари које те нисам никад питала а још више оних за које мислим да ти нисам рекла.

Брзо сам заборавила идеју о Америци, а повремено се враћала у мисли и наше разговоре када су стизала писма, па мејлови, па вајбер поруке од свих оних који су били довољно одважни да оду. И нико није био стварно срећан, а ми смо веровали да јесмо, опстајући у свету који нам није нудио ништа. Ни могућност да путујемо, па смо са детињом упорношћу то надокнађивали маштањем, то нам је одувек добро ишло. Мислим да си и ти тада, када се разговарало о одласку у Америку, на све гледао као на једну велику маштарију, могућност авантуре која се никада неће догодити у стварности знајући да нећемо моћи и да не треба да се раздвајамо. А Бродски није имао породицу, децу, ништа, и кренуо је на други континент савршено свестан да га ни тамо не чека ништа, јер пет пара није давао на професуре и титуле. Само је научио да не буде више никад искрен ни према самом себи, јер то убија. Искрен можеш да будеш ако те неко слуша, ако се огледаш у другоме, а он је имао само мутне воде венецијанских канала и нејасан осећај да га тај град прихвата, да ту осећа трун задовољства, као мачак када се најде рибе. Јер можеш бити мачак у Венецији, а када си то исто у Америци, стрпају те тамо где треба и труде се да те излече. Да, због тога нисмо отишли. Мислим да ти је то од самог почетка било

јасно, али пустио си ме да причам, као увек што си ме пуштао, слушајући или понекад правећи се да ме слушаш.

Стављам књигу у ташну док ме благо подигнута обрва немо пита зар нећу тражити дозволу да нешто узмем из родитељске куће. Ћутим.

– Зови ме сутра да чујем како си, а у суботу ће ти Марко поново донети потрепштине, дежуран је на послу, успут му је.

– А ти нећеш доћи?

– Не могу, знаш да је викендом забрањено кретање, до понедељка ујутру, како да дођем, знаш колике су казне, морам да пођем, имам још вечера нешто код куће да урадим.

– Знам, знам, хајде, да те не ухвати пет сати, да не бринем.

Узимам испражњене торбе, обувам ципеле увек са истим осећањем да управо одлазим од куће да бих живела са њим. Само ме сада у колима не чека нико.

Улазим у лифт и притискам дугме приземља прстом у пластичној рукавици који је већ нервозан и ознојен, механички окрећем леђа огледалу, не пада ми на памет да се погледам, спратови промичу у низу надоле, осми, четврти, трећи, дрхтај, осећај нелагодности под ногама и тишина, лифт је стао између спратова. Притискам поново дугме приземља, ништа, испред мене само бетонски зид између спратова и мусава стаклена врата на којима је неко већ ишарао своје име црним спрејом. Зурим у та глупава слова не верујући да сам заглављена, прибрано вадим мобилни из ташне и позивам број за хитне случајеве избављења из лифтова, јавља се аутомат и говори да сачекам, уво ми пара музика из филма *Жаока*, ко се још сећа тог филма, пролази читава вечност док зачујем глас неког мрзовољног дежурног који ме прекорева да нисам смела да се заглавим само сат пре почетка полицијског часа, како неодговорно и кога сад да вам пошаљем. Чекам. Време почиње слинасто да се развлачи и лепи за онај бетон у који зурим, сад већ узнемирена и са рукама потпуно мокрим у пластичним рукавицама. Скидам их изнервирано и покушавам да гурнем у ташну из које вири књига. То је можда начин да се смирим. Отварам, листам, и стојећи почињем да читам, маску сам смакла испод браде а ставила наочаре, то се подразумева. Бродски у Венецији, сваке године, у исто време, зими, кад време, ветар и море чине савршену слику његовог расположења, одраз човека који жуди да буде срећан и сваког дана се суочава са могућношћу да му срце стане. И притом је сам, својом вољом или не, то нам не говори. У огледалу лифта иза мојих леђа помаљају се фасаде, розете, прозори у бифорама и трифорама, шуште векови и самоћа песника. Пљуска вода канала о камени мол, о бок гондоле којом се нико не превози осим престарелих

немачких туриста који могу да поднесу свој одраз у води. Вода је време, каже песник и наставља у пасусу који сам отворила насумице, а пре тога погледала на сат, већ двадесет пет минута ишчекујем спасиоце из лифта – *а ако смо ми, заиста, делимично синоним воде која је ојеей, ѿојѿуни синоним времена, онда наша осећања ѿрема ѿом зраду улейцавају будућноси, дају свој обол ѿом Јадрану или Ајлланѿику времена које ће чуватии наше одразе и онда када нас одавно вице не буде.*

Ово даје неку слабу наду, танку колико и стих на хартији, нит могућности да ништа не пролази баш заувек. Морам поново да одем на нашу обалу, јер ако игде, твој одраз мора да постоји у оном делићу мора у које си последњи пут уронио под косим зрацима Сунца на заласку које је журило да се сакрије иза планине и већ је постајало свеже у септембарски сутон пре него што ћемо се спаковати и последњи пут заједно погледати ружичасти хоризонт.

Маску сам смакла, али наочаре су ми замагљене, осећам резак воњ зноја, узвике, лупу неког металног алата којим ме избављају покренувши кабину лифта. Бетонски зид је нестао и отварају се врата кабине – ајде госпођо, морамо сви кући.

– Пробудили сте ме из најлепшег сна, кажем тихо, више за себе.

– Никад нисам чуо да је неко заспао у заглављеном лифту, обично се деру и покушавају на сваки начин да изађу.

– Осим ако немате Бродског са собом.

– Кога???